

Monika Szafrńska

Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kollątaja w Krakowie

PROŚRODOWISKOWE DZIAŁANIA BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH W RAMACH STRATEGII SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

PRO-ENVIRONMENTAL ACTIVITIES OF COOPERATIVE BANKS WITHIN CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY ON THE BASIS OF THE MAŁOPOLSKIE PROVINCE

Słowa kluczowe: bank spółdzielczy, ochrona środowiska, strategia społecznej odpowiedzialności biznesu

Key words: cooperative bank, nature conservation, corporate social responsibility

JEL codes: G21, Q57, P13, M14

Abstrakt. Celem pracy jest identyfikacja i charakterystyka wybranych inicjatyw banków spółdzielczych w zakresie ochrony środowiska, realizowanych w ramach strategii odpowiedzialnego biznesu oraz określenie stopnia rozpoznawalności tych działań przez potencjalnych odbiorców. Analizą objęto 41 banki spółdzielcze działające na terenie województwa małopolskiego. Ocenie poddano inicjatywy z 2015 roku. W celu określenia stopnia rozpoznawalności działań banków przez konsumentów przeprowadzono badania terenowe na grupie 350 mieszkańców województwa małopolskiego. Zastosowano wskaźniki struktury oraz nieparametryczny test chi-kwadrat. Na podstawie przeprowadzonej analizy, można stwierdzić, że sektor banków spółdzielczych w Polsce podejmuje różnorodne działania w zakresie ochrony środowiska. Inicjatywy te związane są głównie z wewnętrzną gospodarką banków oraz oferowaniem produktów bankowych umożliwiających finansowanie prośrodowiskowych inicjatyw. Najwyższym poziomem rozpoznawalności działań banków spółdzielczych w zakresie ochrony środowiska naturalnego cechowały się „ubankowione” osoby oraz mieszkańcy wsi.

Wstęp

Nowoczesny ruch społecznej odpowiedzialności biznesu – CSR (*Corporate Social Responsibility*) rozpoczął się na przełomie 80. i 90. lat ubiegłego wieku. Dopiero wtedy koncepcja ta zaczęła być integrowana w pełni z podejściem opartym na teorii interesariuszy, zarządzaniu strategicznym i zrównoważonym rozwoju. Według Światowej Rady Biznesu ds. Zrównoważonego Rozwoju strategia odpowiedzialnego biznesu to „etyczne zachowanie przedsiębiorstwa wobec społeczeństwa polegające na stałym zaangażowaniu biznesu, aby postępować etycznie i przyczynić się do ekonomicznego rozwoju z równoczesnym ulepszaniem życia pracowników i ich rodzin, jak również lokalnej społeczności i całego społeczeństwa” [Nakonieczna 2008, s. 19].

Banki to instytucje zaufania publicznego, w związku z tym jeszcze w większym stopniu niż pozostałe przedsiębiorstwa działające na rynku, zobowiązane są do realizacji koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu. Ich celem nie może być wyłącznie maksymalizacja zysków czy też wartości rynkowej. Na bankach ciąży odpowiedzialność wobec interesariuszy (udziałowców, klientów, pracowników, lokalne społeczeństwo, środowisko naturalne) za skutki podejmowania lub zaniechania określonych działań, co wynika z faktu, że pełnią w gospodarce rolę komercyjną (wypracowanie korzyści dla właścicieli) oraz służebną (wypełnienie powinności społecznych). Kierunki rozwoju koncepcji CSR banków są różnorodne. Jednym z nich jest odpowiedzialność środowiskowa. Jak wynika z wielu badań naukowych, aktualnie coraz więcej instytucji finansowych w coraz szerszym zakresie angażuje się w ochronę środowiska naturalnego [Dziawgo 2010, Lagenda 2014, Zabawa 2015]. Tendencja ta zauważalna jest również w sektorze banków spółdzielczych [Kata 2013, Siudek 2014].

Celem pracy była identyfikacja i charakterystyka wybranych inicjatyw w zakresie ochrony środowiska realizowanych przez banki spółdzielcze w Polsce oraz ocena tych działań przez potencjalnych odbiorców. Głównym motywem podjęcia rozważań w tym zakresie była istotność omawianej problematyki, a także aktualność zagadnienia. W 2012 roku Komisja Europejska przyjęła strategię „Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy”. Jej ważnym komponentem jest poszanowanie wymogów ochrony środowiska naturalnego [KE 2012].

Materiał i metodyka badań

Na potrzeby założonego celu przeprowadzono dwa badania. Pierwsze dotyczyło stopnia zaangażowania się banków w ochronę środowiska. Ocenę tych aspektów wykonano na podstawie danych pozyskanych w wywiadach telefonicznych z pracownikami banków, informacji o inicjatywach w tym zakresie zamieszczonych na stronach internetowych tych instytucji oraz literatury branżowej. Inicjatywy banków zgrupowano w 3 obszary: ekogospodarka, działania wspierające i prośrodowiskowe produkty bankowe [Dziawgo 2010]. Analizą objęto 41 banki spółdzielcze działające na terenie województwa małopolskiego, a ocenie poddano działania z 2015 roku.

Drugie badanie to sondaż skoncentrowany na opinii osób uczestniczących w badaniach w zakresie znajomości (rozpoznawalności) inicjatyw banków spółdzielczych oraz stopnia ich zaangażowania w działania na rzecz ochrony środowiska. W omawianym badaniu wykorzystano technikę wywiadu osobistego. Zakres przestrzenny badań objął teren województwa małopolskiego. Badania przeprowadzono w 2015 roku na grupie 350 osób. Doboru respondentów dokonano metodą doboru losowego.

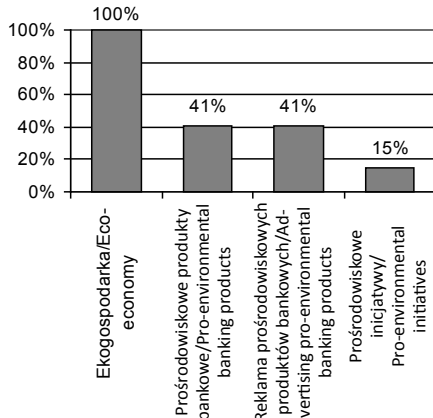
Wśród osób, które uczestniczyły w badaniu 54% stanowiły kobiety. W badaniach brały udział tylko osoby pełnoletnie (powyżej 18. roku życia). Prawie 45% badanych osób było w wieku od 18 do 35 lat, 36% stanowiły osoby w wieku od 36 lat do 55 lat. Co piąty respondent miał więcej niż 55 lat. Najliczniejsza grupa respondentów miała wykształcenie wyższe (49%). Osoby z wykształceniem średnim stanowiły 36% ogółu badanych. Pozostali respondenci deklarowali wykształcenie zawodowe. Wysoki udział w badaniach osób z wykształceniem wyższym wynikało z faktu, że osoby te chętniej wyrażały chęć na udział w badaniach. Prawie 60% respondentów to mieszkańcy miast, pozostałe osoby zamieszkiwały obszary wiejskie. Dominującą grupą respondentów były osoby pracujące (2/3 badanych). W badaniach wzięli udział także uczniowie i studenci (19%), emeryci i renciści (9%). Najmniej liczną grupą były bezrobotni (8%).

W opracowaniu materiału empirycznego zastosowano wskaźniki struktury oraz nieparametryczny test chi-kwadrat (χ^2). Wszystkie hipotezy zerowe weryfikowano przy poziomie istotności $p = 0,05$. Wyniki przeprowadzonej analizy przedstawiono w formie opisowej i graficznej.

Inicjatywy małopolskich banków spółdzielczych na rzecz środowiska naturalnego

Działalność banków spółdzielczych w zakresie ochrony środowiska analizowano w 3 obszarach: ekogospodarka, produkty powiązane z finansowaniem ochrony środowiska i działania wspierające. Jak wynika z danych na rysunku 1, najczęściej realizowaną aktywnością banków w zakresie działań na rzecz ochrony środowiska była ekogospodarka (100% podmiotów). W bankach spółdzielczych, podobnie jak w innych przedsiębiorstwach na rynku, zwraca się uwagę na takie zorganizowanie procesu pracy, aby zaoszczędzić możliwie jak najwięcej zasobów: energii elektrycznej, energii cieplnej, gazu, wody, papieru, ograniczyć wytwarzanie zanieczyszczeń oraz racjonalnie postępować z odpadami [Zabawa 2015]. Materiały oraz wyposażenie biurowe nie powinny być szkodliwe dla środowiska, a ponadto powinny być podatne na recykling. W ramach tych działań ważne jest stworzenie organizacji biurowej przyjaznej dla środowiska naturalnego [Korenik 2009].

Kolejnym obszarem aktywności banków w zakresie ochrony środowiska są działania wspierające ekogospodarkę, które umożliwiają wspieranie ochrony środowiska. Do działań tych można zaliczyć: marketing produktów bankowych, *public relations* (PR), *investor relations* (IR) i sponsoring. Aktywności takie zidentyfikowano w czterech na dziesięć badanych podmiotów. W ramach tego obszaru najczęstszym działaniem banków była reklama produktów bankowych powiązanych

n = 41, wybór wielokrotny/multiple selection

Rysunek 1. Inicjatywy banków spółdzielczych w zakresie ochrony środowiska

Figure 1. The initiatives of cooperative banks in the field of environmental protection

Źródło: badania własne,

Source: own study

z ochroną środowiska (41%). Prośrodowiskowe profilowanie produktów i usług bankowych, a następnie prezentowanie tych cech klientom, może wyróżnić dany bank spółdzielczy na tle konkurencji.

Następnym sposobem umożliwiającym pokazanie zaangażowania instytucji finansowej w sprawy ochrony środowiska są czasowe, prośrodowiskowe inicjatywy podmiotów realizowane w ramach działań PR i sponsoringu. Takie inicjatywy zaobserwowano sześciu podmiotach (15%). W dwóch bankach (5%) można było zidentyfikować kilka takich aktywności w ciągu roku. W pozostałych pomiotach realizowano jeden projekt na rzecz ochrony środowiska. Przykłady realizowanych inicjatyw to zbiórki elektrośmieci, ekologiczna edukacja pracowników i społeczeństwa, sponsoring konkursów dla szkół o tematyce ekologicznej. W porównaniu z sektorem banków komercyjnych zauważono niższy udział działań o tym charakterze. Ponadto czynności te w powszechnej opinii klientów banków komercyjnych, uznawane są za mało przekonujące i stosunkowo powierzchowne [Dziawgo 2010].

Przejawem zaangażowania banków w ochronę środowiska są również oferowane przez nie produkty bankowe umożliwiające finansowanie prośrodowiskowych przedsięwzięć gospodarczych i pozyskiwanie środków pieniężnych na wsparcie prośrodowiskowych inicjatyw. Usługi finansowe o tym charakterze oferowało w swoim asortymencie 41% analizowanych banków spółdzielczych. Były one przeznaczone dla klientów indywidualnych, rolników, firm, jednostek samorządu terytorialnego i wspólnot mieszkaniowych. Działania o charakterze prośrodowiskowym, w których bank wykorzystuje specyfikę prowadzonej przez siebie działalności, można uznać za najwyższy poziom zaangażowania tej instytucji na rzecz ochrony środowiska [Zabawa 2015].

W grupie oferowanych produktów finansowych związanych z ochroną środowiska dominowały kredyty na zakup kolektorów słonecznych z dotacją Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW), które były dostępne w ofercie 24% banków. Kolejny produkt to Ekokredyt (16%) umożliwiający finansowanie m.in. pomp ciepła, przydomowych oczyszczalni ścieków, elektronicznych systemów zarządzania energią w budynkach, systemów odzysku wody deszczowej, ekoarmatury. Prawie co dziesiąty bank spółdzielczy oferował kredyt termoizolacyjny. W związku z budową wodociągu w kilku miejscowościach, banki spółdzielcze proponowały również specjalne kredyty na ten cel (5%). W grupie pozostałych produktów kredytowych można wymienić kredyty na budowę energooszczędnego domu (oferta dostępna w 3% podmiotów) oraz kredyt „Nowy dach” (3%). Wybrane banki spółdzielcze oferowały również usługę ekodoradztwa finansowego, w celu wybrania kredytu najlepiej dopasowanego do potrzeb klienta. Poza wyżej wymienionymi kredytami w asortymencie usług analizowanych banków spółdzielczych nie było innych produktów finansowych związanych z ochroną środowiska, takich jak np. depozyty i karty bankowe, które są dostępne w ofercie niektórych banków komercyjnych.

Rozpoznawalność inicjatyw banków spółdzielczych w zakresie ochrony środowiska w opinii respondentów

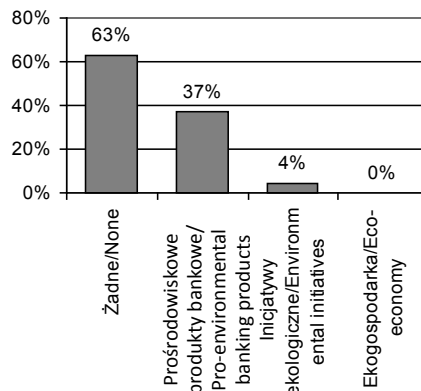
W badaniach poproszono respondentów o wyrażenie opinii na temat, czy zaangażowanie banków spółdzielczych w ochronę środowiska jest wystarczające. Spośród pytaných osób 21% stwierdziło, że zdecydowanie tak, a 25% odpowiedziało, że raczej tak. Prawie 35% respondentów zaznaczyło łącznie odpowiedź „nie” i „raczej nie”. Co piąta osoba nie miała zdania. Odpowiedź

n = 350, wybór wielokrotny/multiple selection,
364 wskazania/selection

Rysunek 2. Rozkład odpowiedzi respondentów na pytanie o formy aktywności banków spółdzielczych w Polsce w zakresie ochrony środowiska

Figure 2. Distribution of responses to the question of the forms of activity of cooperative banks in Poland in the field of environmental protection

Źródło: badania własne
Source: own study

na pytanie dotyczące zaangażowania banków w ochronę środowiska związana była z płcią ($\chi^2 = 20,88$, $df = 2$), wykształceniem respondentów ($\chi^2 = 55,97$, $df = 4$), wiekiem ($\chi^2 = 9,99$, $df = 4$) oraz miejscem zamieszkania ($\chi^2 = 17,03$, $df = 2$). Najwięcej twierdzących udzieliły kobiety, osoby z wykształceniem średnim, respondenci w wieku 36-55 lat oraz mieszkańcy wsi.

Kolejne pytanie w kwestionariuszu dotyczyło rozpoznawalności działań banków w zakresie ochrony środowiska z uwagi na rodzaj aktywności (rys. 2). Prawie 2/3 badanych nie potrafiło wymienić żadnej działalności banków związanych z ochroną środowiska. Pozostałe osoby wskazały na 1 lub 2 aktywności. Niemal 40% respondentów wymieniło produkty finansowe wspierające działania z zakresu ochrony środowiska. W kwestionariuszu poproszono respondentów także o wskazanie konkretnej grupy produktów bankowych powiązanych z ochroną środowiska. Badani wskazali wyłącznie na kredyty. Znajomość tego rodzaju usług bankowych miał związek z wiekiem i miejscem zamieszkania badanych. Osoby, które znają takie produkty banków to respondenci z wykształceniem wyższym ($\chi^2 = 18,39$, $df = 2$) i mieszkańcy wsi ($\chi^2 = 17,01$, $df = 1$). Wysoki poziom rozpoznawalności tych działań w grupie osób z wykształceniem wyższym wynikał z tego, iż ta grupa respondentów charakteryzowała się najwyższym współczynnikiem „ubankowienia”, w związku z tym najlepiej zna ofertę banków.

Okolo 5% ankietowanych spotkało się z prośrodowiskowymi inicjatywami banków (sponsoring, reklama bankowych produktów prośrodowiskowych). Znajomość tych akcji związana była z płcią ($\chi^2 = 15,17$, $df = 1$), wiekiem ($\chi^2 = 7,62$, $df = 2$) i wykształceniem respondentów ($\chi^2 = 11,6$, $df = 2$). Najwięcej twierdzących odpowiedzi zaznaczyły kobiety, osoby w wieku 36-55 lat oraz respondenci z wykształceniem wyższym.

Działania z zakresu ekogospodarki nie zostały zaznaczone przez żadnego z respondentów. Niski stopień rozpoznawalności tych inicjatyw wynika z faktu, że banki spółdzielcze w zdecydowanej większości przypadków nie prezentują takich informacji. Jak wynika z przeprowadzonych badań, tylko dwa banki zamieściły taką informację na swoich stronach internetowych.

Podsumowanie

Na podstawie przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że sektor banków spółdzielczych w Polsce podejmuje różnorodne działania z zakresu ochrony środowiska naturalnego, przyjmując postawę aktywną, a efekty tych inicjatyw wpisują się w ramy realizacji strategii odpowiedzialnego biznesu. Działania te związane są głównie z wewnętrzną gospodarką banków (100% analizowanych banków) oraz oferowaniem produktów bankowych umożliwiających finansowanie prośrodowiskowych inicjatyw (41% podmiotów). Pomimo znacznego zróżnicowania działań na rzecz ochrony środowiska, zauważono niski stopień ich rozpoznawalności. Prawie 65% respondentów nie spotkało się z żadną formą aktywności banków spółdzielczych na rzecz ochrony środowiska naturalnego. Pozostałe osoby wymieniły jedną lub dwie inicjatywy o tym charakterze. Najlepiej

rozpoznawalną grupą prośrodowiskowych produktów bankowych były kredyt umożliwiające realizację inwestycji związanych z ochroną środowiska. Większość mieszkańców wsi oraz „urbanizowanych” osób twierdziło, że zaangażowanie banków spółdzielczych w ochronę środowiska naturalnego jest wystarczające.

Literatura

- Dziawgo Leszek. 2010. *Zielony rynek finansowy. Ekologiczna ewolucja rynku finansowego*, Warszawa: PWE, 1-192. ISBN: 978-83-20819-21-2.
- Kata Ryszard. 2013. „Społeczna odpowiedzialność banków spółdzielczych w Polsce”. *Roczniki Naukowe SERiA XV* (2): 144-151.
- KE (Komisja Europejska). 2012. *Innowacje w służbie zrównoważonego wzrostu: biogospodarka dla Europy*. Komunikat Komisji Do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. Bruksela, 13.2.2012.COM(2012) 60 final, http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/pdf/201202_innovating_sustainable_growth_pl.pdf, dostęp luty 2016.
- Korenik Dorota. 2009. *Odpowiedzialność banku komercyjnego. Próba syntezy*. Warszawa: Difin, 1-340. ISBN 978-83-7251-988-7.
- Lagenda Igor. 2014. „Ranking, 50 największych banków w Polsce 2014”. *Miesięcznik Finansowy Bank 6*: 121-122, http://www.alebank.pl/index.php?option=com_content&view=category&id=844&Itemid=2, dostęp grudzień 2015.
- Nakonieczna Justyna. 2008. *Społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw międzynarodowych*. Warszawa: Difin, 1-245. ISBN: 978-83-7251-930-6.
- Siudek Tomasz. 2014. „Społeczna odpowiedzialność biznesu w bankach spółdzielczych Unii Europejskiej – teoria i praktyka”. *Zeszyty Naukowe SGGW. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* 83: 115-127.
- Zabawa Justyna. 2015. „Ekologiczne wyzwania współczesnej bankowości – przypadek Grupy Deutsche Bank” *Prace naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 395 (1): 408-417.

Summary

The aim of the work is to identify and characterise selected initiatives of cooperative banks in terms of nature conservation realised within the strategy of corporate social responsibility as well as to determine the recognition degree of those activities by potential recipients. The analysis encompassed cooperative banks running their activities in the Malopolskie province (41 banks). The evaluation covered the initiatives undertaken in 2015. In order to determine the recognition degree of banks activities by consumers field studies were simultaneously carried out on a group of 350 dwellers of the Malopolskie Province. In compiling empirical material structure indicators as well as nonparametric chi-square test (χ^2) were applied. On the basis of the conducted analysis it might be ascertained that the sector of cooperative banks in Poland is undertaking various actions in nature conservation. The initiatives are connected mainly with internal banks economy and offering banks products which enable to finance environmental initiatives. The highest recognition degree of the activities undertaken by cooperative banks within nature conservation was represented by bank-conscious people as well as villagers.

Adres do korespondencji
dr inż. Monika Szafrńska
Uniwersytet Rolniczy im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
Zakład Ekonomiki i Finansów Przedsiębiorstw
al. Mickiewicza 21, 31-120 Kraków
tel. (12) 662 43 72
e-mail: m.szafranska@ur.krakow.pl